

עורכי שול היסטוריה

שלמה יעקובוביטש

כאשר מעלים אנו על הכתב פרשיות מה העבר, שואלים אנו את עצמנו מה למעשה התועלת בכתביה זו, חוץ מספריה הסטוריה? והתשובה היא, כי בכל ספור מההסטוריה של עם ישראל, מהעבר הרחוק והרחוק פחות, יש מקום ללימוד אחרות חיים לחיי יום יום.

גם "מספרי ההסטוריה" שסיבב הדפסת הש"ס של חכם הרזים, גאון דורו רבי יהונתן אייבשיץ יצוק"ל יש מקום ללמוד רבות.

מקורות הדפסת ש"ס הרואים אנו, את גודל חשקת לימוד התורה של דור דעה זה, הן מצד גדולי הדור ופרנסי הציבור, והן מצד צעירי הצאן, אשר נפשם חשקה בתורה, וחרף כל המניעים שציר השטן, השתדלו ללמוד תורה, אף שהספרים לא היו בהשג ידם מחד, ומאידך אף הושטנו בעונשים כבדים על החזקת ספרים שהוברחו לארצם ע"מ ללמוד. לאור זה, אין פלא על גודל המסירות וההשתדלות של גדולי הדור בענין לאפשר לתלמידים ללמוד תורה הן מתוך הספר, והן בלי פחדים מעונשים ולמכות.

ואם לא די בכל אלו, תלמד התנהגות ומסירותו של רבי יהונתן אייבשיץ צ"ל, כיצד ראה כמהניג, את גודל אחריותו והשלחות הציבורית כלפי הדור, השתדל בכל נפשו ומאוד לשמור על גחלת ישראל שלא תלכה, וללחום מלחמתו של תורה להשגת הרשות להדפסת הש"ס, לצורך זה אף הוציא מכספו כדי להציג לאור ש"ס זה מחד, ומאידך

להסתכן בגופו בויכוחים עם הכמורה העויינת. ומשום שמלחמתו היתה לשם שמים אכן הצליח, וע"כ כיון שידע בנפשו את האמת, גם לא חת כאשר לחמו והשמיצו את שמו הטוב. בדברים ושמועות שהתבררו לכל, כבדותות.

בד בבד עם חשקת המאמצים לעצם הדפסת הש"ס, השקיע עם מחשבה כיצד להועיל לתלמידיו בדרך הלימוד, ע"י הוספת הוספות חדשות לש"ס, הוספות שטרים היו בש"ס שקדמו לו. פרטים על כך בהמשך.

במוסף קודש תז"מ נתפרסם מאמרו של הרב נ. אביאם "התנצלו על ההדפסה".

במאמרו עסק הכותב הנכבד בכך אחר שבהדפסת הש"ס הידוע כש"ר רבי יהונתן אייבשיץ, והוא הפולמוס וההשמצות שהדפסת הש"ס בצורתו המאוזנת, גרמה כנגד רבי יהונתן יצוק"ל. בסקירתו זו נעמוד על מהדורות הש"ס עצמו, ועל היחודיות והחידוש שהיו בה.

יחודה של מהדורה

כידוע, החזיק רבי יהונתן אייבשיץ ישיבה גדולה בפראג, ומטרת הדפסת הש"ס היתה לאפשר לימוד תורה בדרך הלימוד שהיתה מקובלת מדורות, דרך שהופרעה בגלל מחסורו במדורות.

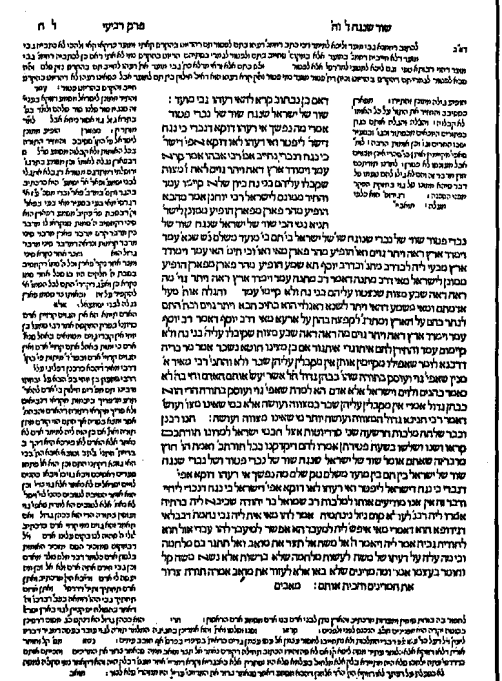
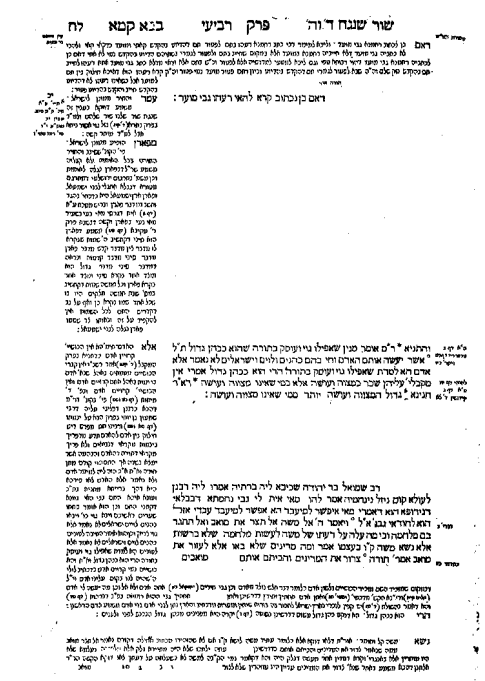
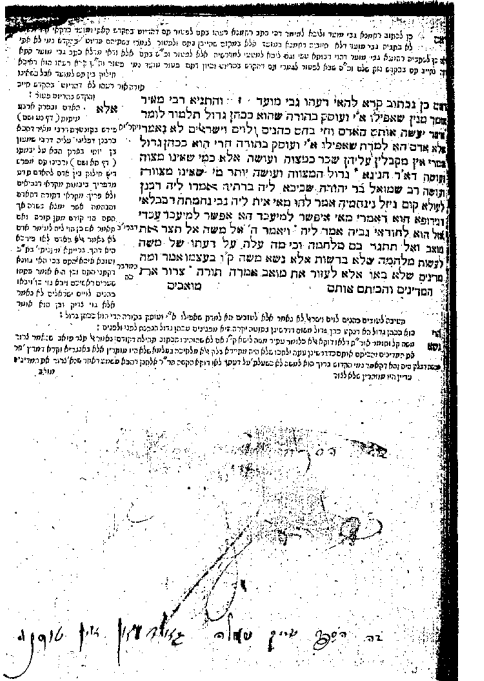
כאשר עמד רבי יהונתן אייבשיץ להוציא לאור את הש"ס, מצא לנכון להוסיף בש"ס הוספות שהיו לתועלת הלומדים. הוספות שבאו לחזק את הלימוד

מעטלי הצנורה

הודגש שמי שיתנס עם ספר שהושלמו בו בכתב יד הקטעים המצנורים, יענש חמורות. גם בש"ס המצנורים נהגו המדפיסים להשאיר ריק את מקום המילים או הקטע שהושמט מחמת הצנורה. לעומת זה בש"ס של רבי יהונתן לא נהגו כך. מאימת הצנורה נאלצו בש"ס זה להצניע את מקום ההשמטה, ומשום כך הדפיסו את כל

מקדמת דנא נהגו המדפיסים להשאיר ריק את מקום המילה, השורה או הקטע שצנורו, זאת כדי להדגיש את העובדה שכאן הושמט דבר בגלל הצנורה, ובכך גם התאפשר לרוכשי הספרים להשלים בכתבי יד את המילים המצנורות. במשך הזמן עמדה "הרשות" על דבר זה ובגזירות האיסור על החזקת ספרים "אסורים"

הסקסט בהמשך אחד. כתוצאה מכך יש בש"ס זה במקומות שהושמטו קטעים שלמים עמודים החצי ריקים. כך נאלצו להוסיף גם בש"ס ברלין פרנקפורט דאדרא שנדפס בתקופה ההיא. אחד המקומות בהם בולטת יד הצנורה הוא במס' ב"ק דף לח, א. בסוגיא "שור של ישראל שנחנח שור של עכו"ם" (ראה תמונות).

- עמוד מ"מ ב"ק דף ל"ח מוסף עש"פ אה"ק תשנ"א
- עמוד הנ"ל משי"ם פד"מ ת"ם מצנורה, ומקום הצנורה ריק.
- עמוד הנ"ל משי"ם רבי יהונתן כאשר כל הטקסט מורסם בהמשך אחד כדי להצניע את הצנורה.

עמוד 8 יתר נאמן מוסף עש"פ אה"ק תשנ"א
הדפסה ברזולוציה מס' - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
מוסף שבת קודש - תשנ"א 29 - אחרי מות קדושים: יתד נאמן (1) { } 8 הודפס ע"י אוצר החכמה

מה

פרק הפאקיות

"עקביא בן מהללאל אומר וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" (ג', א).

באחד מימי חודש הרחמים - אלול, עבר ה"חפץ חיים" בעיר הבירה הפולנית וורשה, וראה התקהלות של אנשים לרגל פתיחת "מכבסה" עירונית גדולה, שהיתה אז בגדר חידוש. אמר ה"חפץ חיים" לבן לויתו: מכבסה משוכללת ככל שתהיה יש ביכולתה לנקות את הבגד מכל שמץ ולכלוך, ברם, להאריך את הבגד, אין ביכולתה של שום מכבסה בעולם... וכוונתי בזה למשל, וכדלהלן:

במשנה באבות נאמר "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", מה בין דין לחשבון? פירש הגר"א ז"ל, שהדין הוא על עצם העבירה, דהיינו שהאדם נתבע על שעשה פעולה בלתי רצויה. ואילו "החשבון" הוא, שבאותה שעה שעשה את המעשה הרע, הן יכול היה לעשות מעשה טוב, והריהו נתבע על שבזא את שעתו ולא עשה בה מעשה טוב, אחרי שלכך נוצר לפעול טובות בחייו.

היטיב ה' ית' עם בראיו ונתן להם את התשובה, שאדם שב מחטאו ומתכפר לו. ברם התשובה כוחה יפה לכפר על פעולת העבירה, היינו מה שנוגע לדין. ואילו מה שנוגע לחשבון, היינו ניצול הזמן לתכלית שבעבורה ניתן, זאת אין גם בכחה של התשובה לתקן, שכן במה יושלם חוסר הזמן? הוא אשר אמרתי - סיים ה"חפץ חיים" - לנקות את הבגד מלכלוך אפשר גם אפשר, אולם להאריך את הבגד אי אפשר...

"רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים" (ג', א).

מעשה באדם נכבד, ממקורביו של רבי ישראל סלנטר, שהזמין לסעודת שבת בביתו. השיבו רבי ישראל: אינני מסכים להתארח בשום מקום טרם אדע את הנהגת הבית והשולחן. סיפר לו הלה: ביתי מתנהל לפי כל הידוריו ההלכה. בשר הנני קונה "חלק" דוקא אצל קצב פלוני המפורסם ביראתו. המבשלת במטבח היא אשה כשרה וצנועה, אלמנת תלמיד חכם ובת טובים. בליל שבת אני עורך שולחן לתפארת, בין מנה למנה עוסקים בדברי תורה שלא יהא חלילה "כאילו אכלו מזבחי מתים", וכך מאריכים בשולחן עד שעה מאוחרת בלילה מתוך התרוממות הנפש.

אחרי ששמע רבי ישראל סלנטר את כל פרטי הליכות הבית, הסכים לקבל את ההזמנה. אך הציב תנאי שהפעם יקצרו בסעודת ליל שבת ויוותרו על אמירת דברי התורה. באין ברירה קיבל הלה את התנאי ומיהר בשולחנו. אכלו מנה אחרי מנה ומיד הגישו "מים אחרונים" ובירכו ברכת המזון.

עתה פנה בעל הבית לרבי ישראל סלנטר שיפרש לו את נימוקו וטעמו. איזה פגם מצא בהנהגת שולחנו תמיד, ומדוע לא יאמרו דברי תורה על השולחן? בתשובה לתמהונו, הזמין רבי ישראל את האלמנה המשרתת, ובפיקוחו "התנצל" לפניו: אנא סלחי לי, על אשר עייפתי אותך הערב, בגללי נאלצת למחר ולהגיש בלי שהות מנה אחר מנה שלא כדרכך. "כל הברכות תחולנה על ראש הרבי - השיבה המבשלת, הלואי שכבודו יתארח כאן. בכל ליל שבת בעל הבית שלי שיהיה בריא, רגיל להאריך בסעודה בדברי תורה עד שעה מאוחרת בלילה, ואני עייפתי מעבודתי מכל היום, עד שרגלי כושלות מרוב עייפות. והודות לך, רבי, הזרזו הערב, ואני כבר משוחררת ללכת לביתי ולנוח...

כאן פנה רבי ישראל למארחו: בתשובה של אלמנה מסכנה זו, תמצא תשובה לשאלתך ופתרון לתמהונך. אמנם הנהגתך נאה ויפה ורמח"ל אמרו כן. אבל במה דברים אמורים, אם איננה פוגעת במנוחת אחרים...

כאן פנה רבי ישראל למארחו: בתשובה של אלמנה מסכנה זו, תמצא תשובה לשאלתך ופתרון לתמהונך. אמנם הנהגתך נאה ויפה ורמח"ל אמרו כן. אבל במה דברים אמורים, אם איננה פוגעת במנוחת אחרים...

"כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" (ג', ה').

הרב מ. ישר זכה בהיותו צעיר להיות בן בית אצל ה"חפץ חיים". כאשר נפרד ממנו בשלהי תרע"ה - עת המלחמה העולמית התלקחה במלוא עוזה - ליווהו ה"חפץ חיים" מחוץ לביתו, הלך אחריו כאב אחרי בנו ואמר: "זכור ואל תשכח מה שלימדך התנא באבות: "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות". עליל אתה איפוא לשאול, אם כן, הרי מן הדין היה שכל בן תורה יהיה משוחרר מהצבא, ומדוע פוגשים אנו בבני תורה שנתפסים למלכות, שמביאה את צווארם בעולה אם כי לאמן מה! והרי אם זכותה של התורה עומדת להם להשתחרר בתוך הזמן

המוגבל, מדוע לא תעמוד להם מתחילה לבלי להביא צוארם בעול מלכות כל עיקר?

התשובה לכך היא, כי מן השמים מודדים לאדם מדה כנגד מדה, והכל תלוי במהותה של מדת "מקבל". מי שהקבלה איתנה אצלו, בצורה תקיפה באומן ובבטחה, לגביו גם ה"מעבירין" הוא תקיף, עד שלא שום דיחוי מעבירין ממנו עול מלכות. ואילו מי שהוא נחשל ומגלה רפיון בקבלת עול תורה, וה"מקבל" אצלו נושא אופי חלש - גם ה"מעבירין" מתבטא בצורה רופפת.

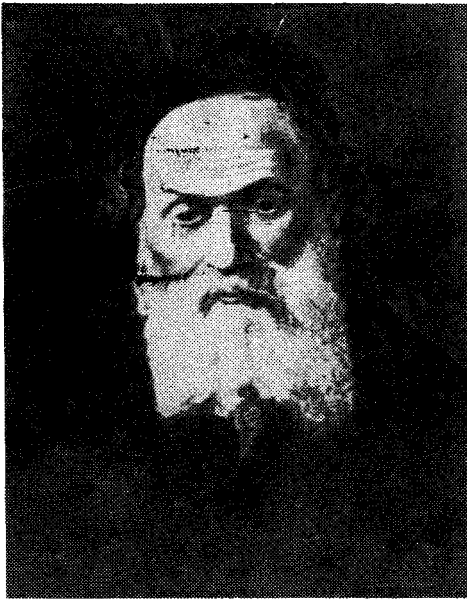
וכותב הרב מ. ישר: "הדברים שיצאו בדחילו ורחימו מפיו של קדוש ישראל והדרו, חדרו אותה שעה עמוק ללב התלמיד ולא החטיאו את מטרם. בכל אשר פנה הדריכו הדברים האלה את מנוחתו ולא נתנו לו מרגוע, עד ששוב מצא דרכו לאוירתה וסביבתה של הישיבה".

"רבי אליעזר המודעי אומר וכו' והמלבין פני חבירו ברבים וכו' אין לו חלק לעולם הבא" (ג', י"א). מעשה ברבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק, שסיפרו לו על תלמיד שהכלים את חברו ברבים. כשהעירו לאותו תלמיד, הרי אמרו חז"ל: "המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב!" השיב התלמיד בהתרגשות: כדאי לי אפילו להפסיד חלקי בעוה"ב, ובלבד שתגלה ברבים מהותו ותרמינו של פלוני.

חייד רבי יוזל והגיב על אתר: תחילה יש לברר אם היה אותו מבייש מוכן לאבד חתיכה אחת מ"עולם הזה" שלו למען מטרותו, אחרת אין הכרזתו אומרת כלום, אלא רק שממעט חלילה בחשיבות עולם הבא...

"רבי שמעאל אומר, הוי קל לראש" (ג', י"ב) ומפרש הר"ע מברטנורא: "לפני אדם גדול זקן ויושב בישיבה, הוי קל לעבודתו ולשמש לפניו".

"כשתלה רבי אליעזר נכנסו רבי עקיבא וחביריו לבקרו. כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו, נכנסו וישבו לפניו וכו'. אמר להם למה באתם, א"ל

מין החפץ חיים זצ"ל

ללמוד תורה באנו. א"ל ועד עכשיו למה לא באתם, א"ל לא היה לנו פנאי. אמר להם, תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן. אמר לו רבי עקיבא שלי מהו, אמר ליה שלך קשה משלהך. ע"כ, ופירש"י "שלך קשה משלהך - מפני שליבך פתוח כאולם ואילו שמשנתי היית לומד תורה הרבה" [סנהדרין ס"ח].

הדברים מבחילים, דודאי כשרבי עקיבא וחביריו אומרים שלא היה להם פנאי, הרי זה פשוט שהיו להם סיבות גדולות שלא יכלו לבוא ללמוד אצלו. וכמוכר שגם בזמן שלא היו אצלו, למדו תורה במקומם, ומ"מ "אילו שמשנתי היית לומד תורה הרבה", ומפני חסרון זה יכול כבר רבי אליעזר לפסוק בהחלטיות "שלך קשה משלהך". בו בזמן שבשעת מיתתו של רבי עקיבא תמחו מלאכי השרת לפני הקב"ה "זו תורה וזו שכרה" (ברכות ס"א) ואילו אצל ר"א הדבר פשוט וברור, מאחר וביטלו שימוש תלמיד חכם "תמיחתי אם ימותו מיתת עצמן!"

"והוי מקבל כל אדם בשמחה" (ג', י"ב). לקראת הימים הנוראים היו נוהגים בבית התלמוד בקלם לקבוע החלטה: "לקבל כל אדם בשמחה ובסבר פנים יפות". קבלה זו לימים אלו היא

אופיינית מאד, באשר דוקא בימים אלו שאנשים יראו חטא רגילים תוך חרדת הדין להיות רציניים, זועפים, מתוחים, לא שמים לב לזולת, מצאו בקלם לנחוצ לקביע במיוחד להתייחס בחיבה ובשמחה לכל אדם ולהראות פנים שוחקות ומאירות.

הגרא"ז מלצר זצ"ל

רבי ישראל סלנטר סיפר בענין זה עובדה אחת שקרתה לו בעצמו: פעם בערב יום הכיפורים, בלכת רבי ישראל לבית הכנסת לתפילת "כל נדרי", פגש באדם אחד מגדולי היראים אשר פחד אלוקים וחרדת הדין היה נראה וניכר על פניו. רבי ישראל סלנטר פנה אליו באיזו שאלה נחוצה. אותו ירא, מגודל חרדתו לא ענה לו מאומה. הפטיר רבי ישראל: כאשר עברתי מעל פני האש, חשבתני בליבי, מה הנני אשם כי אתה הינך ירא ומפחד מיום הדין, מה זה נוגע אלי? הלא מדרכי החטבה וגמילות חסדים אתה חייב להשיבני על שאלתי בנחת רוח ובשמחה?!

אוייה זו על הסברת פנים וקבלת כל אדם בשמחה היתה שרייה בקלם גם במשך כל ימות השנה, סיפר רבי משה רוזנשטיין, מנהל רוחני דשיבת "לומז'ה". "כשהגעתי בביקורי הראשון בעת בחרותי לשיבת קלם, מיד כשנכנסתי למסדרון הבית, יצא לקראתי צעיר אחד, הושיט לי יד בהארת פנים ובבת צחוק ושאל לשלומי, אימתי הגעתי לכאן? אם יש לי מקום ללינה ולאכילה? וכדו'. מתוך הפגישה הידידותית הזו הייתי בטוח שצעיר זה הוא ידיד ותיק שלי, אלא שפניו השתנו ואינני מכירו. אך לאחר רגע בא צעיר נוסף ושוב חיין לקראתי כאל חבר נעור, קבלני בשמחה רבה והתעניין בי, באכסניה שלי, וכדו'. הצטערתי שזכרוני וטביעת עיני כה לקויים, עד שאינני מכיר את ידידי מלפני שנים. אך לאחר שתופעה זו חזרה ונשנתה פעמים רבות, וכמעט כל תלמידי הישיבה קידמו אותי באותה צורה מאירת עינים, תפסתי שכך מנהג המקום..."

"רבי עקיבא אומר וכו' נדרים סייג לפרישות" (ג')

א"ח"ח 1234567

סיפר רבי יהושע לייב דיסקין, רבה של בריסק: "כשישב אבא רבי בנימין דיסקין על כסא הרבנות בלומז'ה, בא פעם אחת העירה פרוש בן תורה, שקבע מקומו בבית המדרש, וקיבל עליו בנדר גדול לישב בו ימים רבים ולא לצאת מפתחו החוצה. והיו בני העיר מצטערין הרבה בגינו, כי נאלצו להביא אליו אוכל ומשקה בכל יום להחיות את נפשו. והדבר כרוך בטרחה ובטרדה, במיוחד ביום שבת קודש שאין אפשרות לטלטל המון דרך הרחוב - מכיוון שלא הותקנו בעיר חוטי עירובין.

יום אחד נזדמן ובא ללומז'ה רבי עקיבא אייגר, גדול הדור. שנודע להופיע בשמחת נישואין של אחד מצאצאיו, ויבוא לשחר את פני אבא הרב דמתא. בתוך הדברים סח לו אבא מענין הפרוש שהוא באמת אדם גדול, תלמיד חכם וצדיק, אולם בני העיר מצטערין בגללו.

נענה רבי עקיבא אייגר ואמר לאבא: אם כדברי מר אדם גדול הוא, הלא מן הראוי לילך ולהקביל

פניו בבית המדרש. אני חולק אליו ואתם עמדי. ותוך כדי דיבור שמו את פעמיהם אבא והאורח הגדול לעבר בית המדרש. כראות אנשי לומז'ה את גדולי ישראל הולכים - "מי ראה אותם יצאים ואינו יוצא". נתקבץ, איפוא, קהל רב שהלכו כולם לבית המדרש.

בבואם לבית המדרש פנה רבי עקיבא אייגר לאותו פרוש: שמעתי כי מר בן תורה וחפצתי לראותו, אבל מאחר שאינו יכול לצאת מפתח בית המדרש, בגין נדרו אשר נדר, טרחתי ובאתי אליו. הצטער אותו צדיק צער גדול ויאמר: ווי לי שהטרחתי על לאדבר את גדול הדור רבי עקיבא אייגר ואת המרא דאתרא ואת כל הקהל הקדוש... שאל אותו רבי עקיבא אייגר: ואלמלי ידע מראש כי יטריח עליו כל-כך, כלום היה נודר?

חלילה, חלילה! - השיב הפרוש - בודאי הייתי מעדיף לרוץ כצבי לקראת מר ולהקביל פניו... מיד הכריז רבי עקיבא אייגר בקול גדול: "מותר לך", "מותר לך", "מותר לך". וכל העם ענו אחריו בקול: "מותר לך", "מותר לך", "מותר לך".

"הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם" (ג')

מעשה ששה תלמידים בבית רבי איסר זלמן מלצר ראש ישיבת "עץ חיים", ואחד התלמידים הצץ מהחלון ונדמה לו כי הרב מבריסק הגרי"ז זצ"ל עולה במדרגות הבית. מיד עמד אותו תלמיד והכריז: רבינו, הרב מבריסק עולה עתה לביתו מיד נחפז רבי איסר זלמן ולבש לכבוד האורח את מעיל השבת שלו, ויצא במרוצה אל המדרגות כדי להקביל פניו. אך תיכף הובררה הטעות, היה זה אדם פשוט, שבמראהו החיצוני דמה להרב מבריסק...

אולם ברבי איסר זלמן לא פנה והתלהבות. הוא הכניסו לביתו, הושיבו בראש השולחן ושאל ממנו ברגשי הכנעה וכבוד: במה אוכל לכבד את האורח החשוב אולי יטול ידיו לסעודה? ואם לאו, באיזו שתייה נכבדו? וכדו'. האורח נדחם ונבוך והתנצל בפני רבי איסר זלמן: "חלילה לו לרבינו לטרוח בשבילי. מטרות ביקורי היא, כי עומד אני לנסוע בקרוב כדי להשיג כספים להשיא את בתי, ובאתי לבקש מכתב המלצה..."

תיכף ומיד, בכל יראת הכבוד, נטל רבי איסר זלמן גליון נייר ועט, וערך מכתב חם ונלהב למענו. כשעזב היהודי את ביתו, עמד ללוותו וירד עמו את כל מדרגות ביתו עד לרחוב. כשחזר תמחו בני ביתו ותלמידיו: כל כך למה?

השיבם רבי איסר זלמן: באמת מצות כיבוד אדם יקרה וחשובה עד מאד, יהיה מי שיהיה, כמו שנאמר "חביב אדם שנברא בצלם". אלא מאי? בעוונותינו הרבים נעשו המצוות אלות בעינינו ובאנו לידי

טעות, ניגש מיד אליו לבקש סליחה על העלבון שנגרם באי ידיעה. מיסור בכל מיני לשונות של פרוסין, ולא נתקדרה דעתו, עד אשר קם ונשקו על מצחו...

שוב מעשה ברבי ברוך בער, שהלך לטייל בשבת עם אחד מבני הישיבה, כשהם משוחחים בדברי תורה. בדרך נפגש עם יהודי שאמר לו: "שבתא טבא, רבי". בהיות רבי ברוך בער שקוע במחשבות תורה, לא שמע כלל את "השבת שלום" שבירכוהו, אלא הבחין בהד שהגיע לאוזניו. הוא פנה לתלמיד בן לווייתו ושאל: מה אמר היהודי השיב הלה: יהודי אמר לרבינו "שבתא טבא". מיד שב רבי ברוך בער על עקבותיו, הדביק את היהודי, ביקש ממנו סליחה והחזיר לו בפנים מאירות: "שבתא טבא, שבתא טבא..."

ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו (ג, טז). ופי' הר"ע מברסנווא: "פעמים שזוכר את חובו ואומר יפה דנתוני, ופעמים ששכח".

ה"חפץ חיים" היה רגיל לספר מה שאירע בעייתו בימי נעוריו: אלמנה עניה היתה חייבת שטר דירה. הגיעי ימות החורף, ובעל הדירה ביקש מהאלמנה לשנות את הדירה. לאחר שסירבה כי לא היה לה לאן ללכת, הלך בעל הבית והסיר את גגו של הבית. התחננו לפניו השכנים שיניח לה במשך חדשי החורף, אולם הוא לא שמע לאיש, וכך יצאה האלמנה עם ילדיה לרחוב בימים קרים של כפיר ושלג.

עברו שנים רבות והעונש בושש לבוא. היה "חפץ חיים" תאב לדעת: הלא כתוב בתורה: "כל אלמנה ויתום לא תענון, אם ענה תענה אותו שמע אשמע צעקתו, ותורה אפי' והרגתי אתכם בחרב", ומה, איפוא, יתירה בסופו של אדם זה?

ברם, כעבור עשר שנים נושך אותו אדם על ידי כלב שוטו. יסוריו היו נוראים ועצומים. כמה שבעות התפתל במכאוביו, נבח ככלב ולאחר מכן מת. כמו כן נהג ה"חפץ חיים" לספר, שבתקופה שהיו חוטפים ילדים ומוסרים אותם לצבא, אירע שקצב אישישוקי, כדי לשחרר את בנו מהצבא, חטף בן ישיבה אחד ומסרו בעל כרחו לועדות הגיוס, כדי שישירת במקום בנו.

"למעלה משלושים שנה עקבתי בסקרנות - סיפר ה"חפץ חיים" - לראות מה עונשה של רשעות זו. עד ששמעתי שהבן נושך על ידי זבוב מסוכן, וכתוצאה מזה הורעל כל דמו. לא הועילו שום אמצעים, ולאחר סבלו יסורים קשים מת. לרגלי סכנת ההדבקות חששו אנשי רבא קדישא לקבורו, והאב עצמו נאלץ היה להיות הקברן של בנו".

"אם אין קמח אין תורה" (ג', יז). בהיות רבי אייזל חריף רבה של "קאלווריה", היתה משכורתו מועטת ומצומצמת, עד שביום מן

הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל

הימים גם היא לא שולמה, היות וקופת הקהל היתה ריקה. התכנסו ראשי הקהל והחליטו למסור לרב את משרת הבלנות לבית המרחץ וכמה שיכניס יטול בשכרו. מעריצי הרב טענו שההכנסות לא יספיקו לרב לקיומו, ועל כן נמנו וגמרו למסור לידו גם את ההכנסות ממכירת השמרים בעיירה.

מאחר ו"אם אין קמח אין תורה". הסכים רבי אייזל חריף בלית ברירה לקבל את ההסדר החדש, והמליץ כדרכו: "השבועני במרוצים" זה לילה פסח, בו אין מכירת שמרים. "הרווני לענה" זה תשעה באב, שביט המרחץ נעול ואינו מכניס לרב לפרנסתו.

יתר באמן מוסף עש"ק פ' אח"ק תשנ"א עמוד 11

מובטח לו שהוא בן העולם הבא

שלום ב'פז'ור

מאזן והגשת דו"ח על זכויות וחובות של האדם, כידידו אין מקומו בזה העולם, אבל כאשר הדברים נאמרים על ידי זר - שלא מאנשי מערכת "יתד נאמן" - הם מעוררים מחד ומחייבים מאידך, מעוררים על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו של העיתון. ומחייבים את המשך המאמץ מפני הכח הכביר של המלה המודפסת.

"חמשת אלפים וחמש מאות דקות לימוד הלכה, אני חייב ליתד נאמן", וכל כך למה, חוץ תמיד ידעתי שאיני יודע, אבל שאפשר למצוא תקנה לכך, נודעתי לפני כשנה וחצי. סידרת מאמרים שמורסמה בנושא "ההלכה היומית" הוכיחה לי, שגם אני מסוגל. שהרי מדובר על עשר דקות ביום, אז כל מה שנחוץ זה עקביות, לא להפסיד יום, כדי לא לפגור אחר כל הציבור, את זה השתדלתי להקנות לעצמי והנה היום אני אוהב לקראת סיום חלק שני במשנ"ב.

מונולוג של לומד, אבל כאמור, חוץ מהעידוד על הזכות הגדולה שזכה "יתד נאמן", זה מחייב לא לשקוט על השמרים. לפנינו חלק מרשימות של לומד "משנה ברורה" לפי הסדר של "ההלכה היומית", אשר כתבם במשך השנה וחצי, מאז שהחלו בלמוד המחזור הנוכחי.

חריצת תפילין כיצד?

כרגיל, מורידים את התפילין בעמידה. לתומי הייתי סבור במשך שנים, שהדבר נעשה מטעמי נורחות, משום שבצורה זו יותר קל לגלגל את הרצועה סביב שני צדי התפילין. אם אכן זו הסיבה לתופעה, כשהייתי עייף החלטתי לחולצם בישיבה, עד שהערב זכיתי ללמוד לא בנושאי כלי השו"ע, אף לא במשנ"ב, אלא השו"ע בעצמו (כ"ח) שתפילין של ראש יש להוריד דוקא בעמידה, ומסביר המ"ב דהנחתן כך חליצתן, ומוסיף שהאשכנזים הנוהגים כהרמ"א ומניחים חים של יד מעומד, חולצים אותן ג"כ מעומד.

מבלי משים נזכר אני כי על מימרת חז"ל הידועה "אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ כנשל בהם", מביאה הגמ' את הפסוק והמכשלה הזאת תחת ידך, מפליא הדבר כיצד יתכן שהפסוק יקרא לתורה הקדושה בשם מכשלה, יתכן שהיום מצאתי לכך תשובה. זו לא פעם ראשונה שאני עוסק בהלכות תפילין, ואע"פ"כ לא אכתיר דין זה. והיום זכיתי ללמוד הלכה זו, בדיק ביום בו נכשלתי בה, עכשיו אני יכול לצפות שהיא דין זה "תחת ידי".

מהו קוצו של יוד

ביטויים רבים מצויים בשפה העממית, אחד מהם הוא "קוצו של יוד". משמעות הדברים, סבורים רבים לרגל הימנית של ה"יוד", אבל אין הדבר כך. בסימן ל"ב כותב המש"ב, שקוצו של יוד היא הרגל השמאלית של היוד. בביאור הדבר הוא, שבכתב אשורי (הכ"ל של ס"ת) עושים מתחת לגג של היוד בצד שמאל קו דק וקטן, והוא הנקרא קוצו של יוד, (א.ה.) עיין בסי' ס"ג שם מכנה המ"ב את הקוף הימני גם בשם (זה).

עמוד 12 יתד נאמן מוסף עש"ק פ' אח"ק תשנ"א

האמנם תקלה טכנית?

הפריע לי בנערותי שבמקום התפר של תפילין של ראש, יוצאים כמה שערות כמו שיירי חוט התפירה של התפילין. סברתי לתומי שהמדובר בתקלה טכנית של "בתים מאכער", והצטערתי ע"כ. משום מה לא עלה בדעתי ליטול מספרים ו"לסדר" את הבעיה, ובכך, מה לעשות, כשלא לומדים לא יודעים, ולא יעזר אלא כדי לדעת יש ללמוד, ובלי זה נשארים עם הארץ.

בסימן ל"ב סיני מ"ד כתב המחבר, קצת שיעור זה צריך שיראה חוץ לבתים, זאת לאחר שבתחילת הסעיף מסביר המחבר, שאת הפרשיות כורכים בשער עגל, ומוציאים מקצתו מפרשת והיה אם שמע לכיוון פרשת קדש. ידיעה חשובה נוספת לי בסעיף מיט שהתפירות עצמן נעשות ע"י גידים, כך שחבל היה לחשוך בעושה הבתים בעצלות בסידור סיבי החוט, כשאין כלל לגיד סיבים בגודל כזה.

תיקונים בפרשיות

כידוע, חלוקה ארץ ישראל מחו"ל בדברים רבים, אחד מהם הוא שהשוכר בית בחו"ל פטור ממזוזה ב"חיות מל' יום, ואילו בארץ ישראל מתחייב מיד. אב"ר צעיר הייתי, כשנכנסתי לדירה זמנית, בה היו מזרזות ישנות, וכרגיל במקרה כזה מתעוררת שאלה על אות. ניגשתי לאחד מגדולי המוסקים שליט"א, וענה לי שצריכים לתקן מעט מספר אותיות כדי שתהיה המזוזה כשרה.

מפני כבודו של הרב שליט"א, לא שאלתי אותו קושיה שעמדה על לשוני, היתכן לתקן מזוזה, והרי בתפילין ומזוזות נאמר הדין הידוע של "כסדרן" שא"א להשלים אות אחת למפרע, במקום זה עשיתי כאשר הורה לי, ונגשתי לסופר שיתקן לי את הדרוש, ובדרך אגב ביקשתי מהסופר הסבר על "הקושיה" החמורה. הסופר, מאסס הפנאי שברשותו, ענה לי בקצרה, בתיקונים מסוימים יש כזה דבר, וכדאי לך לעיין בסימן ל"ב בשו"ע או"ח.

מעצלות, וטרדות שהיו ביד, לא עשיתי כעצתו, אבל בימים אלו זכיתי לכך, וראיתי מפורש שאם נשארה צורת האות (בתוספת עוד תנאים שאכמ"ל), אז אפשר לתקן תפילין ומזוזות, והרי הם כשרות. עכשיו נותר לי לקוות שכשאלמד יותר, אבין ביתר שאת שמגמרא לא פוסקים הלכות.

עיר חרדית כיצד

היהדות החרדית התבשרה, שבקרב תקום עיר חדשה, אשר תתנהל ברוח התורה, וכל תושביה ופרנסיה יהיו חרדים לדבר ה'. בשורה מרגינה זו התקבלה בספקנות מסוימת, זאת לאור הכשלון שהיה מנת חלקם של אלו שניסו בעבר - ללא הצלחה - להגשים למעשה תוכניות מעין אלו.

אין ספק, יאמרו רבים, שהאלף בית של עיר חרדית, זאת תשתית של ישיבות ובתי תינוך לבנים ולבנות, וזאת זה אולי יצליחו להקים, אבל את ההווה של חיים תורניים המצוי בעיר התורה, ואת הקדושה המצויה בעיר המקדש, מניין יצליחו להביא לעיר השוכנת בין בני ברק לירושלים.

לכל בר־דעת ברור, שאלו הם דברים של אנשים פסימיים חסרי תקנה, שהרי עיר חרדית שכל בעיה שלא תהיה, תוכרע ע"פ דעתם של חכמי התורה, ואשר תושביה ישיבילו לשמור על המקום מכל רוח רעה וזר, וה, אין ספק שהקדושה והתורה תמצא היטב בהווי המקום, והחומר לא יוכל לשלוט בכיפה.

לא הייתי מזדקק לנושא זה, לולי שמעתי טענה מפי כמה וכמה, על מה שעוד עלול להיות חסר בעיר זו - היכן תשיגו את ה"שטיבלעך" המפורסמים, שם אפשר להשיג מניין לשחרית גם בשעות המאוחרות? על שאלה־קושיה זו נשארים רבים ללא מענה, אבל, לא כולם, מי שלמד את סימן נ"ח בשו"ע או"ח יענה לך, לא יהיה אצלנו מנין לאחר שעה רביעית (זמנית) ביום!!! בעיר חרדית אין מקום לכזה דבר! מי ש"חרד" לדברי השו"ע יודע, שק"ש זמנה עד ג' שעות ביום. ואי"ל ברכות ק"ש (יוצר אור - אהבה רבה - אמת ויציב) אומרים עד שעה רביעית ביום, ולאחר מכן אסור לומר ברכות ק"ש, דבר זה נעלם מעיני המתפללים בשעה מאוחרת כ"כ, אבל את המציאות לא יוכלו לשנות כמלוא נימא. אין לומר ברכות ק"ש בשעה זו, והמתפללים מברכים ברכה לבטלה.

מתיישבי העיר בעזה"ת בעתיד הקרוב, יהיו צריכים לתת את הדעת על נושא זה, טרם ישתרש מנהג פסול זה בציבור מאחורי קוים. אם ייזכרו מאחורי יהיה עליהם לעקור מנהג שהיה מלאכה לא קלה, וספק רב אם יעלה בידם. ואם יזכו, הרי זמן תפילה של עיר תורה כבר יהיה בידם.

[איה ע"י בביאור הלכה דבנאנס ולא אמר ברכות ק"ש יכול לאומרם עד חצות].

המקום המעולה לתפילה

בימים אלו זכיתי בס"ד להתפלל בבית כנסת של אחד מגאוני דורנו שליט"א. ראיתי שמתמת גודל עני וותנותו, אין הוא רואה עצמו חשוב לשבת בכותל המזרחי של בית הכנסת, אלא יושב הוא במרכז ביה"כ. מה שעורר את פליאתי מדוע בחר לשבת במרכז לפני אחד העמודים בביה"כ ולא בצדי ביה"כ, לדרכו תמיד לילך בצדי דרכים ולהיות נחבא אל הכלים.

בימים אלו זכיתי ללמוד בסימן צ' סכ"ב שם מצאתי פתרון לחידתי, וז"ל "יוש מי שאומר שיש לידו הר מלהתפלל שום אדם וטוב לחוש לדבריו" ומוסיף המש"ב בס"ק ס"ט שלמרות שא"א שכל המתפללים יהיו נגד הכותל בלי הפסקת אדם אבל "המדקדק במעשיו יראה שהוא לו מקום קבוע נגד הכותל".

הנה הידוע מבין, שגם ממקומו של אדם גדול אפ"ר ללמוד הלכות רבות, ואולי ע"ז כוונת חז"ל כשאמר ר' כל הוראה את דוד המלך נזכר הלכה, אבל דא עקא להזכר אפשר, כאשר פעם ידעו.

קרע את גזר דינו

זה עתה סיים את תפילת שחרית, ועכשיו מנסה הוא לחצות את הכביש הראשי, והוא אפ"ר לביתו לקיים פת שחרית. שקוע בהרהורי מנסה הוא לעבור, כשמנגד ניצבים האוחזים בהגה, הממהרים אף הם איש לדרכו. כשסבלנותו פוקעת מעט, הוא מנסה לפ"ס לעצמו דרך בין המכוניות, בתקווה שגם "להם"

והתלהבות הוא נזכר שכתוב בספרים (וגם ב... משנה ברורה) שכדאי לברך ברכת המזון בקול רם כי הקול מעורר הכוונה, וגם שעי"ז יזכור את חובות היום, (רצה ויעלה ויבוא). ומתחיל במרץ לברך בקול צלול וחזק את ברכת המזון, אבל בזה הוא מפריע לעצמו ולשכניו לשמוע ברכה ראשונה מפי המזמן, כך שהוא מפסיד את ברכת הזימון כמבואר בסימן ר' (וכן קפ"ג

לו, בנאום השתמש בשמו של הקב"ה בשפה הערבית. לא רבים ממשימים החדשות ידעו, שאיסור גמור לומר שם זה, אפילו שאין זה בלשה"ק, אבל מי שלמד את סיק' י"ט בסימן רט"ז שם לב, שג"כ בלשון לע"ז אסור לומר שם הבורא, וידע איך מותר לספר דבר זה.

מותר להתחשב מעט, אם לא בו אזי בטלית ותפילין שתחת בית שחיו, ואז נעצרת בחריקת בלמים מכונית קטנה שיצאה מקרן זווית. הוא ממשיך בדרכו כשהוא ממלל "על נסיד שבכל יום עמנו", ומקווה להגיע מהר לביתו. אין את זמנו לחשוב על הנס שהתחולל לו ע"י מו בכביש. נס שכמותו מתרחש שעשה"שעה מדי יום ביומו. ולחילופין, אין ברצונו לחשוב על אלו אשר לא זכו לנס זה. והמכונית המשיכה בדרכה, והשאירה אחריה פגועים ובעלי מומין לשבעים שנות חייהם עלי אדמות, כי מדוע לחשוב על דברים לא רצויים. בימים אלו בהגיעו להלכות קדיש, זכה ואורו עיניו כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו קורעין לו גזר דין של שבעים שנה. מי יודע - מהרהר האיש בקול לבני ביתו - מכמה גזירות רעות אני ניצל כשאני נשאר עד סיום התפילה בבית כנסת ועונה איש"ר, ולפני הקדיש דרבנן כשאני אומר שהשונה הלכות מובטח לו שהוא בן העולם הבא, אני חושב שהוא ג"כ בן העולם הזה.

נשים בתפילה

רבות מספור הן הטעויות המתאזרחות בציבור עקב חוסר ידיעה. שאלו נא בין המון העם, האם נשים חייבות בתפילה, ותשמעו, או שזה חומרא לנשים צדקניות, או "פרומקייט" למי שמחפשת את זה, ובמקרה שתפגשו אדם עם ריח תורה בלא ידיעתה, אז תזכו לשמוע אף את הפיסקה הידועה, "כל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות".

אבל מי שזכה ללמוד יודע, שדעת המשנ"ב בסי' ק"ו סק"ד שנשים חייבות בשחרית ומנחה, ואין זה לא חומרא ולא פרומקייט, אלא הכרעת השאגת אריה שהביאו המשנ"ב להלכה, כשהוא מסיף שכדאי שת"גיד גם ק"ש, אמנם יש ג"כ דעה, כי די בבקשה מסוימת כדי שתעלה לה במקום תפילת י"ח. אבל היא מועילה רק לדעת הרמב"ם, בעוד שלהרמב"ן שכמותו פסקו האחרונים, עליה להתפלל בשחרית ובמנחה י"ח בר"כות. (אמנם למעשה מורים הפוסקים שכאשר עסוקה בילדיה, יש לה דין עוסק במצווה פטור מן המצווה אבל בלא זה ודאי חייבת בתפילה).

המקצר בתפילתו

ננסה לעצור מעט יהודי שאינו ממשיכי קום, ונאלץ לקצר ולקצץ בתפילתו, ונשאל אותו, מהו הח"לק היורד הראשון מסדר התפילה, ואז בהרבה מהמקרים נשמע, כי בראש ובראשונה צועד לו ה"תח"נו", ובפרט בימי שני וחמישי, אבל מעניין מי היה מסכים שיכנהו בשם - אותו נותן השר"ע בסימן קל"ד למי שלא אומר והוא רחום - "פורץ גדר". נדיר למצוא בשו"ע ביטוי כזה, אבל בנוגע ל"יהוה רחום" מצא השר"ע לנכון לכתוב, כדי שנבין את יקרת "יהוה רחום".

נדובב את הממהר לדרכו מיד אחר שמונה עשרה, והוא חושב שישלים - בדרך או לכשירחיב הזמן - את אשר לא סיים בבית כנסת, הידעת שמפורש בשו"ע סי' קל"ב ס"ב, שאסור לצאת מבית הכנסת לפני שאומרים קדושת "ובא לציון", ומבואר שם במשנ"ב סק"ה, שכיון שהעולם מתקיים ע"י צריך ליזהר מלזלזל זה בזה. בתגובה יענה הממהר, שהוא באמת אין לו זמן, אבל נסה לדבר אותו בזמן של ישוב הדעת ואז תראה, אתה והוא, שהוא לא ראה ולא שמע דברים אלו. אילו למד היה מוצא פתרון לצורך מהירותו. כי כאשר יודעים שקיימת בעיה, אולי אפשר לפתור אותה, אבל קשה לפתור בעיה שלא ידעת שהיא קיימת כלל. בזמן של ישוב הדעת אולי כדאי גם להראות לו מה שכתב רבינו "החפץ חיים" זיע"א בסי' קס"ה, "ויכשולמד רק מעט, נכון שעיקר לימודו יהיה בהלכות", שייחד איך להתנהג למעשה, או אז יסדר את זמנו לא רק לתפילת שחרית כהלכתה, אלא ימצא זמן ללימוד הלכה מדי יום.

אמידת שם בערבית

בימים אלו זכינו לגילוי חסד השי"ת עלינו, כאשר ממלכות ארות שפכו דמם, בהגנת יושבי ארצנו הקדושה. אבל הפחד והחרדה גרמו לרבים להתעניין בנעשה בין המתגוששים בקרב, וכאשר יש לקוהות לחדשות יש גם משווקים לה. דבר מעניין זוכים לראות אלו הלומודים את "ההלכה היומית", כיצד יד ההשגחה מכוונת את הלימוד שיחא תמיד למעשה. באחד הימים כאשר עסקו בסי' רט"ו, נשא הצורך מבגדד ימ"ש נאום, בו הוא - כביכול - בוטח בקב"ה שיעזור

יתד נאמן מוסף עש"ק פ' אח"ק תשנ"א עמוד 13

שמיעת המזמן בברכה ראשונה

חוסר הידיעה הנובע מאי לימוד הלכות - הוא לפעמים מדהים עד להשתוממות. הנה, עומד לו יהודי, שלא זוכה לעתים קרובות להצטרף לזימון, ונוטל לו מים אחרונים, כי הוא יודע שהם חובה, ולבו מלא שמחה על הזכות להצטרף לזימון בשם, ומרוב שמחה

קצ"ג) כמה כואב לראות שיהודי זה עד שכבר זכה לזימון בשם, מפסיד אותה בגלל שלא למד הלכה. ידיד יקר! ביום כ"ז בניסן תשנ"א התחילו לומדי "ההלכה היומית" בלימוד הלכות שבת. אנא! למען עתידך הצטרף למשפחת לומדי ההלכה היומית.

אותו טעם שטעמו ישראל מאהבת ד' אותם, אשר באה לידי ביטוי מופלא במעמד הר סיני - עדיין קיים, ונעימות המתיקות עודמת בתוקפה, העליל גם החומריות היותר חזקה איננה יכולה להכיל את היריעות והמתיקות אשר היתה נחלת העם בסיני. וכל אותו תוקף האהבה שבין נכסות ישראל לאישים שבשמים לא פג טעמו וריחו, ובלבם של ישראל מקנת עדיין אותה הרגשה נפלאה שהיתה להם בסיני, אחר כל אותן שבויות של הכנת הלב והשתוקקות הנפש שהכשירו אותם ליזכות לאותו מעמד של מתן תורה מפי הגבורה.

זהו טעם מצות ספירת העומר בכל דור ודור, למען ידעו דורותינו ונשים על לבנו כי המבוא הבית־שער אשר יזכנו בקנינה של תורה, הוא רק על ידי שוקב בלב השתוקקות עזה ומאמץ רב לזכות בחמדתה של תורה. הכנת הלב תשרש מלבנו רצונות ושאפויות חומריים וטעם בנפשנו נטע נאמן של אהבה לתורה ולתורת התורה.

(נאמר בשיבת פוניבז' - ה' באייר תש"ד)

אלא הביאור הוא, כי כל עצם הזכיה שזכו ישראל למתן תורה הוא בכח ההכנה המוקדמת שלהם למעמד הגדול של קבלת התורה. ולפיכך תקרא "חג השבועות", על שם מה שביאים ליום הגדול והנכסף. נמצאנו למדים בזה, כי דווקא השתוקקות הלב והציפיה העצורה בכליון עינים בדריכות רבה לאותו יום, היא היא שהביאה את ישראל לזכות בתורה. דוקא הכנת הלב היא שנדרשה ממקהל ישראל כהכנה לקבלת התורה, שכן אלו לא יפתחו חזרי לבם לקלוט לא תוכנם אוצר סגולתה של תורה, לא היתה התורה קונה שבייתה בלבבם באופן בר קיימא. כי כל עוד אשר אין הלב פתוח באופן מוחלט, ועדיין הוא אטום-סתום ברצונות זרים הממטמטמים את הלב, לא תוכל התורה לשכון בו משכן נעים, אף אם זה האדם פתח את כוחות שכלו ותאי מוחו להבין ולהשלים בהכמת התורה.

הוא שאמר שלמה המלך בתחילת שיר השירים:
ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודים מיין" (א' ב')
פרש"י: שזה השיר אומרת בפיה בגלותה
אלמנותה, מי יתן וישקני המלך מנשיקות פיהו כמו
מאז... אך אני מתאוה ושושקת להיותו נוהג עמי

עוד גם זאת עלינו להבין, מדוע באמת נקבע שמו החג הגדול הזה דוים מתן תורה בשם חג השבועות, על שם שבעה השבועות שמנו ישראל במציאתם ממצרים עד ההוא יומא רבה. וכבר עמד המשגיח ממיר זצ"ל ועורר את השאלה הזו, מדוע כל החגים נקבע שמם על שם תוכן יסודו של החג ותוכן המצוותיו, כמו סוכות על שם "כי סוכות הושבתי את בני ישראל" (ויקרא כ"ג, מ"ג) וע"ש מצות סוכה, וכן פסח נקרא בלשון התורה "החצות" על שם הכתוב:

באחרית ימיו גם כתב בספר את קורות חייו "מגילת ספר" ובהקדמה מפרט הטעמים לכך: א. הוודיע עתה על "כמעט הייתי בכל רע ומכולם הצלתי השם. ב. לחזק דעים רפות דכאי רוח ונכאי ללבב הנעלבים והנרדפים על לא חמש בכפיהם כמוני היום, יראו רבים ועיטורו בה' לא יפיל לבבם מהמון עוריצים ומשטרים ועלי חצים. ג. למען יזרח שמש צדקיו ולא יטשורו עלי עננה מפני רשעים הוציאו עלי דיבה. ובוודאי ישארו הרבה כתבי פלסתר שלהם בעולם זמן מה, לכן הכרחי אלצני לברר עסקי נגד ה' ואדם והאמת עד לעצמו...

אהבת הבריות היא שהביאתו לקנאת וללחום בכל פרצה ללא ויתורים כלשונו האמור לעיל: "לחוש עץ תקנת צאן הנידחה". כך גם מבין פירושו "עץ אבות" למסכת אבות, בביאור המשנה ד"קניין תורה" יכל העוסק בתורה לשמה אוהב לדברים הרבה, נקרא ידע אוהב, אוהב את המקום אוהב את הבריות" - כי אהבת הבריות אין פירושה העלמת עין מחסרונותיה ואמירת שבחם בלבד, זו היא חנופה, אלא כי היא הדרך אוהב את המקום - אוהב את הבריות, מתוך שאוהב את המקום ואוהב את הבריות מוכיחם אם סרו מן הדרך ולא נושא ומכסה

מגדולי לוחמי מלחמת מצוה היה רבינו יעקב עמדין זיע"א. הוא לחם בכל עוז בגוררי וספיחי תנועת השי"י ימיש ומתוך כך השתלשלה המחלוקת היתונה עם רבינו יחונתן אייבשי זיע"א. מקובלנו שלא לעסוק בפרטי ענין שבסופו נעשו אוהבים בממליא של מעלה ואף קבריהם צמודים זה לזה.

מן הראוי לעיין בדבריו, מה הניעו להתעבר על ריב ולא בחר להסתגר בד' אמות של הלכה. כך כותב בהקדמתו לשאלתי יעבד:

נאמן עלי הדיין כי על אפי ועל חמתי הכניסוני
ברביב לה' וביקשתי מהם והתחננתי אליהם שיניחוני
ועל דעתי בל יעבירוני, וכל התחבולה לא הועילה מה
שאירע לאב [החכם צבי] אירע לבן, משכני בחבלי
ועבותות אהבתו יתברך שלא להניח להשחית כרם
חמד נחלת ה'.

ובמקום מלחמתו אתה מוצא הקפדה יתירה על אהבת הבריות, כשל מאורע נשקל בפלס מדויק אם לרחק או לקרוב. מעשה אירע בירושלים שיהודי החל לגלל פאת זקנו, רבי משה חגיז ז"לה' מחה בו בתוקף ורצה לגרוש מבית הכנסת, כשהגיעו הדברים לידיעת רבי יעקב עמדין כתב אליו (ושאילת יעבץ פ') שמכיון שאין כאן המידה של העמדת הדת על תילה, משום שצדק כזה לא יעזור כי אצל ההמונים נעשה דבר כזה כהיתר, אם כן צריך לפנות לאותו אדם בדרך של מענה דם. ואם אף העשירים המגללים

עמוד 14 יתר נאמן מוסף ע"פ פ' אח"כ תשנ"א

חלק ראשון

מנחם מרדכי בנאון בגדול מנחם קדישא חיים אשר קנא לשם ד' לנאות רב מנחם ורב ספרא תוריש ורביש נקש"ת

משה' יעקב עמדין הנגיד יעבין

בן למרמל ורמל רביט הגדול **החכם צבי** זצ"ל.

